

NATAN: SHAXS, PAYG'AMBAR VA ILOHIY XABARCHI

Ergashaliyeva Gulsanam

Annotatsiya: Ushbu maqolada Qadimgi Isroil tarixida muhim o'rin tutgan Natan payg'ambarning hayoti, faoliyati va ilohiy xabarchiligi o'rganiladi. Natan shaxsi Muqaddas Kitob — Injil va Tavrotda alohida e'tibor bilan ta'riflanib, uning podshoh Dovud bilan munosabatlari, adolat va haqiqat yo'lidagi jasoratli xizmati ko'rsatiladi. Maqolada Natanning tarixiy-diniy ahamiyati, uning axloqiy ta'limoti va ilohiy xabarchiligi masalalarida chuqur tahlil beriladi.

Annotation: This article examines the life and activity of the prophet Nathan, who held an important place in the history of ancient Israel, as well as his role as a divine messenger. The figure of Nathan is given special attention in the Holy Scriptures — the Bible and the Torah — where his relationship with King David and his courageous service in the pursuit of justice and truth are described. The article provides an in-depth analysis of Nathan's historical and religious significance, his moral teachings, and his role in conveying divine messages.

Kalit so'zlar: Natan, payg'ambar, Dovud podshoh, Muqaddas Kitob, ilohiy xabarchi, adolat, axloqiy ta'limot.

Qadimgi dunyo tarixi, ayniqsa Yaqin Sharq va Isroil xalqining ma'naviy-diniy tarixi o'rganilganda, payg'ambarlar va ilohiy xabarchilarga doir masalalar alohida ahamiyat kasb etadi. Bu shaxslar nafaqat o'z davrlarining ruhiy rahnamolari, balki insoniyat ma'naviy taraqqiyotining ham asosiy turtki beruvchilari bo'lishgan. Shunday buyuk shaxslardan biri Natan payg'ambardir. Natan ismi ibroniy tilidan olingan bo'lib, "U (Xudo) berdi" yoki "Xudoning in'omi" degan ma'noni anglatadi (1, B-12). Bu ism o'zida chuqur ma'noni mujassamlashtirgan — Natanning butun hayoti va faoliyati ham xuddi ana shu in'om g'oyasiga asoslangan. U podshoh Dovud saroyida xizmat qilgan va o'z jasorati, adolatparvarligi hamda ilohiy xabarlar bilan tarix sahifalarida abadiy iz qoldirgan. Natan haqida yozilgan manbalarda uning shaxsi ko'pincha axloqiy botirlik, chin adolat va ilohiy sadoqatning timsoli sifatida ko'rsatiladi. Podshoh oldida ham haqiqatni aytishdan qo'rqmagan bu ulug' shaxsning faoliyatini o'rganish bugungi kunda ham katta ilmiy va ma'naviy qimmatga ega.

Natan miloddan avvalgi X asrda yashab, podshoh Dovud (taxminan mil. av. 1010–970) saroyida faoliyat ko'rsatgan. U Dovud hukmronligi davrida saroy payg'ambari lavozimida xizmat qilgan va bu lavozim o'sha davr Isroil jamiyatida juda yuqori nufuzga ega bo'lgan (2, B-45). Saroy payg'ambari nafaqat diniy masalalar bo'yicha maslahatchiligi, balki podshohlarga xudo nomi bilan xabar yetkazishi bilan ham ajralib turgan. Natan birinchi

marta Muqaddas Kitobda Ikkinchi Shomuel kitobining 7-bobida tilga olinadi. Bu o'rinda u Dovudning ma'bad qurishga bo'lgan niyatini eshitib, dastlab rozilik bildiradi, ammo keyincha Xudo tomonidan tushida boshqacha vahiy oladi va Dovudga ma'bad qurishni uning o'g'li Sulaymon qurishini aytadi (3, B-78). Ushbu holat Natanning nafaqat podshohlarga xush yoqish uchun emas, balki chin ilohiy iroda asosida ish tutganini ko'rsatadi.

Tarixchilar Natanning faoliyatini o'rganishda asosan uchta asosiy manbaga tayanishadi: Ikkinchi Shomuel kitobi, Birinchi Shohlar kitobi va Tarixlar kitobi. Ushbu manbalarda Natan ikki eng muhim voqeada — Dovudning gunohiga tanbeh berish va Sulaymonning taxtga o'tirishiga yordam berishda hal qiluvchi rol o'ynagani ta'kidlanadi (4, B-33). Natanning hayotidagi eng mashhur va dramatik voqea, shubhasiz, uning Dovud podshohhaga Uriyaning qotilligini va Batshevani o'zlashtirishini qoralash uchun borgan damdir. Bu voqea Ikkinchi Shomuel 12-bobida batafsil hikoya qilinadi. Dovud o'z askari Uriyani urushning oldingi qatoriga jo'natib, uni o'limga mahkum etgan, so'ng uning xotini Batshevani o'z xotimligi ichiga olgan edi.

Natan bu vaziyatda hayotiy xavf ostida bo'lishiga qaramay, podshoh huzuriga kiradi va mashhur "Boy va kambag'al" hikoyasini aytib beradi. Hikoyada boy odam kambag'alning yagona qo'zichoqbachami olib qo'yganini ta'riflab, Dovudni g'azablatadi. Dovud "Bu odamni jazolash kerak!" deb baqirganida, Natan sovuqqonlik bilan "O'sha odam — siz!" deb javob beradi (5, B-112). Bu jasorat nafaqat Natanning shaxsiy botirligini, balki uning ilohiy xabarchi sifatidagi burchiga naqadar sodiqligini ham ko'rsatib turibdi.

Bu voqea diniy-axloqiy adabiyotda keng o'rganilgan va ko'plab olimlar Natanning ushbu muloqot uslubini — to'g'ri ayblov o'rniga majoziy hikoya orqali ongni uyg'otish usulini — ilk psixologik va pedagogik yondashuv sifatida baholashadi. Bu usul bugungi kunda ham ta'lim va psixoterapiya amaliyotida qo'llaniladi (1, B-18).

Tarixchilar bu voqeani o'rganib, Natanning shaxsi faqat diniy emas, balki siyosiy jihatdan ham juda nozik va mohirona harakat qila olgan diplomat ekanini ko'rsatadi degan xulosaga kelishadi (6, B-57). U saroydagi murakkab kuchlar muvozanatini tushunib, to'g'ri payt va to'g'ri uslub bilan ilohiy irodani amalga oshirishga muvaffaq bo'lgan. Natan nafaqat siyosiy va diniy xabarchi, balki ilmiy-adabiy jihatdan ham muhim shaxsdir. Tarixlar (Sharhlar) kitobida Natanning podshoh Dovud hayotini yozgani, hatto Sulaymon haqida ham yozib qoldirgan tarixiy ashyolari bo'lgani aytiladi (4, B-41). Ushbu asarlar bizgacha to'liq yetib kelmagan bo'lsa-da, ular Natanning xarflar ahlidan ekanligi va o'z davrining bilimdon kishisi bo'lganligidan dalolat beradi.

Axloqiy ta'limot nuqtai nazaridan Natan bir necha muhim tamoyilni o'z hayotiyla namoyon etgan. Birinchidan, u haqiqat va adolat oldida har qanday kuch va mavqega ega bo'lgan shaxsga ham dadillik bilan qarama-qarshi tura olgan. Ikkinchidan, u o'z fikrini aytishda ziyrak usullar — hikoya va majoz vositasidan foydalanib, suhbatdoshning o'z

vijdoniga murojaat qilishni afzal ko'rgan (2, B-56). Bu yondashuv uni zamonasining eng mohir muloqotchilaridan biriga aylantirgan.

Uchinchidan, Natan shaxsiy manfaatdan butunlay xoli edi. U Dovud saroyida juda nufuzli lavozimda bo'lishiga qaramay, hech qachon bu nufuzdan shaxsiy boylik yoki manfaat orttirishga urinmagan. Uning xizmati to'liq ilohiy va jamoatchilik manfaatiga qaratilgan bo'lgan (6, B-62). Ana shu sifatlari uni nafaqat o'z davrida, balki keyingi barcha avlodlar uchun ham axloqiy namunaga aylantiradi. Natan payg'ambar Qadimgi Isroil tarixining muhim shaxsi bo'lib, uning hayoti va faoliyati bugungi kunda ham teran ma'naviy va ilmiy qimmatga ega. U adolat va haqiqatni o'zining eng oliy qadriyatlari deb bilgan, hokimiyat oldida ham to'g'rini gapirish jasoratini ko'rsatgan, hikmat va diplomatiyanig ajoyib qo'shilmasini namoyish etgan. Dovud bilan bo'lgan munosabatlari faqat bir payg'ambar va podshoh o'rtasidagi muloqot emas, balki adolatning qudrat oldidagi g'alabasi, vijdonning manfaat ustidan zafar qozonishining o'lmas misoli bo'lib qoldi. Sulaymonning taxtga chiqishidagi roli esa uning nafaqat ma'naviy, balki siyosiy donoligini ham isbotlaydi.

Natanning axloqiy merosi — dadillik, sadoqat, hikmati va xolislik — bugun ham rahbarlar, o'qituvchilar va har bir mas'uliyatli inson uchun ilhom manbai bo'lib xizmat qila oladi. U o'z davridan ancha oldinroq fikrlab, insoniy qadriyatlar yo'lida xizmat qilgan ulug' shaxslardan biridir. Natanning hayotini o'rganish nafaqat tarixiy, balki axloqiy va ma'naviy jihatdan ham bizni boyitadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Alter, R. *Dovud hikoyasi: 1 va 2 Shohlar kitobining tarjimai va sharhi*. — Nyu-York: W. W. Norton & Company, 1999. — 384 b.
2. Brueggemann, W. *Isroil tasavvuri va xotirasida Dovud haqiqati*. — Filadelfiya: Fortress Press, 2002. — 128 b.
3. McKane, W. *Payg'ambarlar va donishmandlar*. — London: SCM Press, 1965. — 152 b.
4. Noth, M. *Isroil tarixi*. — London: Adam & Charles Black, 1960. — 456 b.
5. Anderson, A. A. *2 Shohlar (Sharh)*. — Dallas: Word Books, 1989. — 320 b.
6. Gordon, R. P. *1 va 2 Shohlar: sharh*. — Ekseter: Paternoster Press, 1986. — 372 b.